

УДК 336.6

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-1-11>**Альнаджар А.**аспірант кафедри економіки повітряного транспорту
Національного авіаційного університету**Alnadzhar Alaa**

National Aviation University

**МАТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА****MATRIX APPROACH TO DETERMINING THE ESSENCE
OF FINANCIAL SECURITY OF THE ENTERPRISE**

У статті визначено сутність фінансової безпеки підприємства з використанням матричного підходу. Проаналізовано підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення поняття фінансової безпеки підприємства. Встановлено наявність тотожності у деяких визначеннях економічної та фінансової безпеки підприємства. Розглянуто підхід до класифікації понятійних схем залежно від структури наведеної в тексті інформації. Виділено два рівні складників поняття фінансової безпеки підприємства, які конкретизують шляхи забезпечення приросту фінансових ресурсів як на рівні суб'єкта господарювання, так і на рівні держави. Підкреслено взаємозв'язок між фінансовою безпекою підприємства та держави, що зумовлює необхідність законодавчої підтримки суб'єктів господарювання у процесі фінансового менеджменту. Окреслено перспективні напрями дослідження, пов'язані із визначенням факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які чинять вплив на фінансову безпеку підприємства.

Ключові слова: фінансова безпека, підприємство, матричний підхід, фінансовий менеджмент, національна економіка, розвиток.

В статье определена сущность финансовой безопасности предприятия с использованием матричного подхода. Проанализированы подходы отечественных и зарубежных ученых к определению понятия финансовой безопасности предприятия. Установлено наличие тождества в некоторых определениях экономической и финансовой безопасности предприятия. Рассмотрен подход к классификации понятийных схем в зависимости от структуры представленной в тексте информации. Выделены два уровня составляющих понятия финансовой безопасности предприятия, которые конкретизируют пути обеспечения прироста финансовых ресурсов как на уровне предприятия, так и на уровне государства. Подчеркнута взаимосвязь между финансовой безопасностью предприятия и государства, что вызывает необходимость законодательной поддержки субъектов хозяйствования в процессе финансового менеджмента. Определены перспективные направления исследования, связанные с определением факторов внутренней и внешней среды, оказывающих влияние на финансовую безопасность предприятия.

Ключевые слова: финансовая безопасность, предприятие, матричный подход, финансовый менеджмент, национальная экономика, развитие.

The article describes the essence of financial security of an enterprise using a matrix approach. The approaches of domestic and foreign scientists to the definition of the concept of financial security of the enterprise are analyzed. Identity in some definitions of economic and financial security of the enterprise is established. The approach to the classification of conceptual schemes depending on the structure of the information presented in the text is considered. Two levels of components of the concept of financial security of the enterprise, which identify specify ways of ensuring the growth of financial resources both at the level of the entity and at the state level are established. It is proposed to define the financial security of the enterprise as a holistic system of interconnected components (operational, capital, providing, innovative, investment), which create for a certain period optimal conditions for ensuring stable functioning of the enterprise through the formation of ways of ensuring the growth of financial resources, having a direct impact on its sector and economy of the state as a whole. The relationship between financial security of the enterprise and the state, which necessitates the legislative support of

economic entities in the process of financial management is emphasized. The role and importance of the financial security of the enterprise lies in the formation of stable long-term interconnections. Financial security of the enterprise, acting as a key element of financial management, is closely linked to the economy of the country, because, through its main components, it is intended to be the basis, foundation for ensuring its economic security. With the growth of financial security indicators of the company is increasing GDP, per capita income, the level of competitiveness and economic stability of the state. The imperfection of the legal framework and the lack of a clear approach to determining the financial security of an enterprise can have a negative impact on the development of domestic enterprises and their financial stability. The perspective directions of the research, connected with identification of factors of internal and external environment, which influence the financial security of the enterprise are outlined.

Key words: financial security, enterprise, matrix approach, financial management, national economy, development.

Постановка проблеми. В умовах наростання впливу факторів макроекономічної нестабільності фінансова безпека вітчизняних підприємств стає базою для забезпечення стійкого розвитку економіки держави, формування її позитивного іміджу на міжнародній арені, підвищення рівня валового внутрішнього продукту та споживчого попиту населення. Створення ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки підприємств різних рівнів та секторів економіки є гарантією зниження рівня інфляції, покращення соціально-економічного стану населення держави, підвищення рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва, зростання обсягів вітчизняних товарів на внутрішньому та світовому ринках.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз робіт, присвячених фінансовій безпеці суб'єктів господарювання, дає змогу зробити висновки про складність та динамічний розвиток досліджуваного поняття, що супроводжується виникненням численних небезпек, загроз та ризиків. Так, І. Мойсеєнко, О. Марченко [8, с. 28], В. Столбов, Г. Шаповал [13, с. 5], О. Трухан [15, с. 30], Т. Васильців [2], В. Ільчук, В. Садчиков [4] розглядають поняття фінансової безпеки підприємства невідривно від його економічної основи, включаючи до його трактування системний вплив внутрішнього та зовнішнього середовища на використання окремих видів ресурсів підприємства.

Досить часто поняття фінансової безпеки підприємства розглядається як складник економічної безпеки, що забезпечує та підтримує функціонування тих або інших систем підприємства (І. Чібісова [17], О. Судакова [14]), С. Покропивний [10], М. Погосова, В. Лебедева [9]).

Класичним підходом до визначення фінансової безпеки підприємства вважається підхід, який полягає у характеристиці фінансового стану підприємства за визначеними показниками, що вважаються прийнятними для сектору його діяльності та дають змогу ефективно виконувати покладену на нього

місію (І. Бланк [1, с. 24], І. Мойсеєнко [8, с. 28], Ю. Лаврова [7, с. 275]).

Поняття фінансової безпеки підприємства так або інакше пов'язують із можливістю управляти ризиками в економічній діяльності підприємства та попередженням банкрутства (В. Куцик [6, с. 252], Н. Реверчук [12, с. 22]); здатністю суб'єкта господарювання виконувати ту або іншу економічну функцію (О. Журавка [3, с. 235], Ж. Кудрицька [5], О. Пономаренко [11, с. 79]).

Отже, нині є досить багато авторських визначень поняття фінансової безпеки підприємства. При цьому кожний автор розглядає це поняття, виходячи із цілей проведення дослідження, виділяє власні характеристики та показники, що дають змогу його оцінити. Пропонується вдосконалити наявні підходи до визначення фінансової безпеки підприємства, використавши матричний підхід та сформувавши шляхи, які здатні забезпечити приріст фінансових ресурсів.

Мета статті. Метою статті є формулювання визначення фінансової безпеки підприємства з використанням матричного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із центральних прийомів побудови роботи з усіма науковими текстами є побудова понятійних схем або матриць. Понятійні схеми (графічні систематизатори, матриці) – це наочні уявлення, які допомагають розділяти поняття, що вживаються в тексті, на класи, виділивши між ними всі можливі зв'язки. Створення понятійної матриці дає змогу поглянути на структуру тексту, зануритися в його глибинні зв'язки, що і відображає більш глибоке його розуміння. Працюючи з понятійними схемами як однією з можливостей розуміння текстів, Д. Халперн в своїй роботі [16] залежно від структури наведеної в тексті інформації виділяє такі їх види:

1. Лінійні послідовності – понятійні схеми, застосування яких є корисним, якщо інформація в тексті запропонована у вигляді простого ланцюжка логічних міркувань. Такі схеми можуть бути використані для розуміння,

наприклад, історичних текстів, де відбивається хронологія подій.

2. Ієрархії – спосіб графічного зображення інформації в формі деревовидної структури. У таких схемах інформація упорядковується згідно з правилами класифікації, які визначають, частиною або різновидом чого є цей об'єкт. Так встановлюється супідрядність між поняттями.

3. Мережі – графічні систематизатори, які показують кілька різних типів зв'язків між об'єктами, явищами або поняттями.

4. Матриці – понятійні схеми, які використовуються у разі порівняння об'єктів за низкою показників або складників.

5. Блок-схеми – систематизатори, що показують низку послідовних дій із зазначенням того, від яких умов залежить перехід до виконання конкретної дії.

Враховуючи проведений аналіз наявних визначень поняття фінансової безпеки підприємства, пропонується сформувати матрицю, яка б відображала її базові та похідні складники (рис. 1). Цей підхід, крім деталізації та уточнення самого визначення поняття фінансової безпеки, дасть змогу виділити ключові шляхи забезпечення приросту фінансових ресурсів як на рівні суб'єкта господарювання, так і на рівні держави.

Так, безпека операційної діяльності підприємства як системи методів нейтралізації і мінімізації загроз його фінансовій діяльності полягає у збільшенні обсягу реалізації продукції, що виробляється, за рахунок розширення контрольованої частки ринку та створення нових товарів і послуг.

Аналіз стану та перспектив операційної діяльності з погляду фінансової безпеки підприємства повинен включати ринкові тенденції, прогнозовані зміни споживчих переваг, економічну глобалізацію, стан світової кон'юнктури, рівень конкуренції на ринках і перспективи появи їх нових великих учасників.

Безпека підприємства у сфері формування власного і позикового капіталу визначається мінімізацією витрат його залучення, забезпеченням оптимальних співвідношень між елементами фінансових ресурсів, що залучаються, та ефективною амортизаційною політикою.

Важливим аспектом фінансової безпеки підприємства у сфері формування активів є максимальне використання основного капіталу. Високе завантаження виробничих потужностей повинне поєднуватися з модернізацією обладнання, що використовується, та застосуванням інноваційних пристроїв і механізмів.

В інноваційній сфері безпека підприємства забезпечується моніторингом інновацій, що

застосовуються конкурентами, оцінкою перспективних напрямів розвитку діяльності, підвищенням результативності НДДКР, формуванням інтелектуального капіталу підприємства, активною діяльністю на ринках ліцензій і патентів, використанням злиттів і поглинань для збільшення потенціалу інноваційного розвитку.

Безпека підприємства у сфері інвестиційної діяльності полягає у створенні потенціалу розвитку діяльності за перспективними напрямками. Формування такого потенціалу забезпечується реалізацією інвестиційних проектів і плануванням капіталовкладень на основі прогнозування тенденцій розвитку ринків та науково-технічного прогресу.

Таким чином, з одного боку, складники фінансової безпеки підприємства чинять безпосередній вплив на фінансові та економічні показники розвитку держави, забезпечуючи стабільність надходжень до державного бюджету та підвищення якості життя населення. З іншого боку, можливим є і зворотний зв'язок, який не виключає того, що недосконалість нормативно-правової бази та відсутність чіткого підходу до визначення фінансової безпеки підприємства може чинити негативний вплив на розвиток вітчизняних підприємств та їхню фінансову стабільність.

Отже, пропонується визначити фінансову безпеку підприємства як цілісну систему взаємопов'язаних складових частин, таких як операційна, капітальна, забезпечуюча, інноваційна, інвестиційна, які створюють протягом визначеного періоду оптимальні умови для забезпечення стабільного функціонування підприємства через формування шляхів забезпечення приросту фінансових ресурсів, чинять прямий вплив на сектор його діяльності та економіку держави загалом.

Висновки. Таким чином, роль та значення фінансової безпеки підприємства полягає у формуванні стабільних довгострокових міжсистемних взаємозв'язків. Фінансова безпека підприємства, виступаючи ключовою ланкою фінансового менеджменту, тісно пов'язана з економікою країни, оскільки через основні свої складники покликана бути основою, фундаментом забезпечення її економічної безпеки. Зі зростанням показників фінансової безпеки підприємств забезпечується підвищення обсягу ВВП, доходу на душу населення, рівня конкурентоспроможності та економічної стабільності держави. Динамічність та відкритість системи фінансової безпеки підприємства свідчить про її значну залежність від зовнішніх впливів, що робить актуальним подальше дослідження факторів, які впливають на формування фінансової безпеки підприємства.

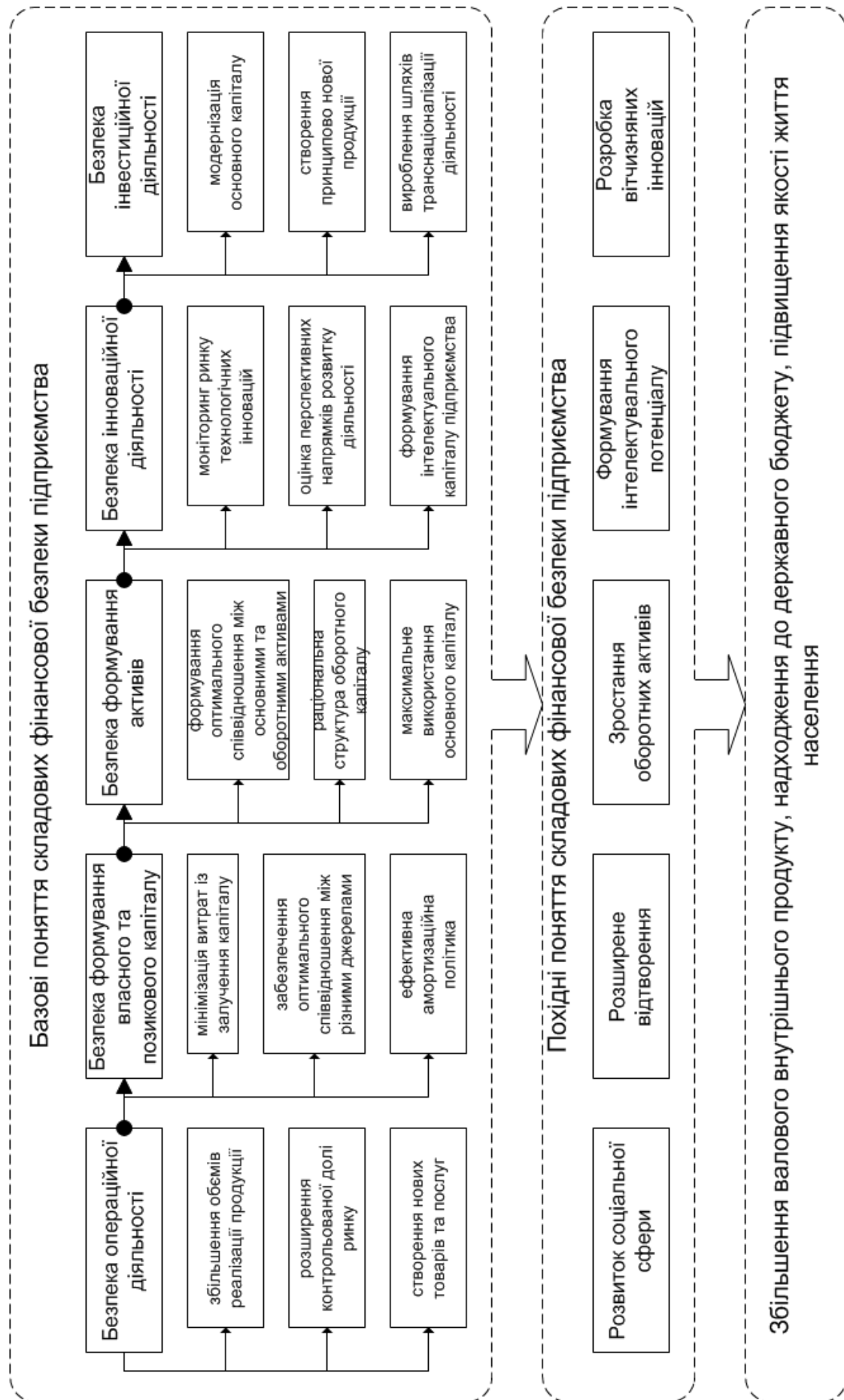

Рис. 1. Матричний підхід до визначення сутності фінансової безпеки підприємства

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. Киев: Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
2. Васильців Т. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення. Львів: Видавництво, 2012. 386 с.
3. Журавка О.С. Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 4. С. 234–237.
4. Ільчук В., Садчиков В. Шляхи підвищення фінансово-економічної безпеки підприємств аграрного бізнесу. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2013. № 2(66). С. 209–217.
5. Кудрицька Ж.В. Система управління фінансовою безпекою підприємства. *Ефективна економіка*. 2012. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
6. Куцик В.І., Бартиш А.І. Фінансова безпека підприємства самостійний об'єкт управління: проблеми забезпечення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.4. С. 250–255.
7. Лаврова Ю.В. Фінансова безпека підприємства: класифікація загроз. *Економічний аналіз*. 2011. № 9. Ч. 2. С. 274–277. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2011_9_2/pdf/lavrova.PDF (дата звернення: 03.02.2020).
8. Мойсеєнко І., Марченко О. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. Львів, 2011. 380 с.
9. Погосова М.Ю., Лебедева В. С. Аналіз методичного забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства. *Економічні науки*. URL: <http://www.rusnauka.com> (дата звернення: 03.02.2020).
10. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства. Київ: КНЕУ, 2001. 528 с.
11. Пономаренко О.Е. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств. *Економіка розвитку*. 2010. № 1(53). С. 77–80.
12. Реверчук Н.І. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: Львів: ЛБІ НБУ, 2004. 195 с.
13. Столбов В., Шаповал Г. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств. *Комунальне господарство міст: Зб. наук. праць*. 2013. Вип. 111. С. 103–107.
14. Судакова О.І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства. *Економічний прос-тір*. 2008. № 9. С. 140–148.
15. Трухан О. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2010. № 1. Т. 2. С. 29–35.
16. Халперн Д. Психологія критического мышлення. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 512 с.
17. Чібісова І.В., Івашина Є.М. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf (дата звернення: 03.02.2020).

References:

1. Blank I.A. (2004) *Upravlenie finansovoj bezopasnost'ju predpriyatija* [Enterprise Financial Security Management]. Kiev: Jel'ga, Nika-Centr. (in Russian)
2. Vasylytsiv T. (2012) *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia* [Financial-economic Security of Ukrainian Enterprises: Strategy and Mechanisms]. Lviv: Vydavnytstvo. (in Ukrainian)
3. Zhuravka O.S. (2012) Teoretychni aspekty formuvannia systemy finansovoi bezpeky pidpriemstva [Theoretical aspects of the formation of the financial security of the enterprise]. *Innovation economy*, vol. 4, pp. 234–237.
4. Ilchuk V., Sadchikov V. (2013) Shliakhy pidvyshchennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv ahrarnoho biznesu [Ways to improve the financial and economic security of agricultural enterprises]. *Bulletin of Chernihiv State Technological University*, vol. 2(66), pp. 209–217.
5. Kudrytska Zh.V. (2012) Systema upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [System of management of financial security of the enterprise]. *An efficient economy*, vol. 1. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
6. Kutsyk V.I., Bartysh A.I. (2011) Finansova bezpeka pidpriemstva samostiinyi ob'iekt upravlinnia: problemy zabezpechennia [Financial security of the enterprise independent management object: security problems]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, vol. 21.4, pp. 250–255.
7. Lavrova Yu.V. (2011) Finansova bezpeka pidpriemstva: klasyfikatsiia zahroz [Financial security of the enterprise: classification of threats]. *Economic analysis*, vol. 9, Part 2, pp. 274–277. Available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2011_9_2/pdf/lavrova.PDF.
8. Moiseienko I., Marchenko O. (2011) Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva: navch. posibnyk [Management of financial and economic security of the enterprise: textbook]. Lviv. (in Ukrainian)
9. Pohosova M.Yu., Lebedieva V. S. Analiz metodychnoho zabezpechennia otsiniuvannia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Analysis of the methodological support for evaluating the financial security of the enterprise]. *Economic sciences*. URL: <http://www.rusnauka.com>.

10. Pokropyvnyi S.F. (2001) *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
11. Ponomarenko O.E. (2010) Teoretychni aspekty finansovoi bezpeky pidpriemstv [Theoretical aspects of financial security of enterprises]. *Economics of development*, vol. 1(53), pp. 77–80.
12. Reverchuk N.Y. (2004) *Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemnytskykh struktur* [Management of Economic Security of Entrepreneurial Structures]. Lviv: LBI of NBU. (in Ukrainian)
13. Stolbov V., Shapoval H. (2013) Osoblyvosti upravlinnia systemoiu finansovo-ekonomichnoi bezpeky budivelnykh pidpriemstv [Features of management of the system of financial-economic security of construction enterprises]. *Utilities of the cities*, vol. 111, pp. 103–107.
14. Sudakova O.I. (2008) Stratehichne upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [Strategic management of financial security of the enterprise]. *Economic space*, vol. 9, pp. 140–148.
15. Trukhan O. (2010) Naukova interpretatsiia funktsii stratehichnoho upravlinnia pidpriemstvamy [Scientific interpretation of the functions of strategic enterprise management]. *Bulletin of Khmelnytsky National*, vol. 1, Part 2, pp. 29–35.
16. Halpern D. (2000) *Psihologija krytycheskogo myshlenija* [Psychology of critical thinking]. St. Petersburg: Peter. (in Russian)
17. Chibisova I.V., Ivashyna Ye.M. Mekhanizm zabezpechennia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Mechanism of security of financial safety of enterprises]. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf.